

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัญหาการบริหารงาน โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. สภาพทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12
2. โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา
3. การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา
4. ปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
5. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตการศึกษา 12 ที่อยู่ในพื้นที่ของจังหวัด 8 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา ตรัง นครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว และจันทบุรี รวมจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 1,962 โรงเรียน ข้อมูลอัตราค่าจ้างครูอาจารย์ รวม 23,174 คน มีนักเรียนในความรับผิดชอบ จำนวน 352,663 คน อัตราส่วนครูต่อนักเรียนเท่ากับ 1 : 15 และอัตราส่วนห้องเรียนต่อนักเรียนเท่ากับ 1 : 17 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541, หน้า 18) ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 มีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบใน 3 ด้านด้วยกันดังนี้

1. จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อให้เด็กระดับก่อนประถมศึกษา ได้รับการพัฒนาความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เต็มศักยภาพตามวัย มีความพร้อมในการเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535
2. จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ให้แก่เด็กที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ตาม

พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ทุกคนได้รับการศึกษาเล่าเรียนจนจบหลักสูตร และมีคุณภาพตามที่หลักสูตรต้องการ

3. จัดการศึกษาาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้แก่นักเรียนในพื้นที่ชนบทที่เรียนจบในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าเพิ่มขึ้นตามแนวนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐบาล และตามมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2533 และวันที่ 22 พฤษภาคม 2534

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 12 มีภารกิจในการจัดการศึกษา 3 ระดับด้วยกัน ได้แก่ การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา

ความหมายของโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ทวีรัสมิ์ ธนาคม (2521, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของโครงการอาหารกลางวันไว้ว่า เป็นอาหารกลางวันที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเพื่อขายให้แก่นักเรียน โดยไม่คิดกำไร เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับสารอาหารที่ครบถ้วน ได้สัดส่วนที่เพียงพอหนึ่งในสามของความต้องการอาหารของเขาในหนึ่งวัน วิลาวัลย์ เห่งพานิช (2539, หน้า 13) ได้กล่าวว่าโครงการอาหารกลางวันเป็นการจัดอาหารกลางวันให้กับนักเรียนในรูปของการให้บริการในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ที่เหมาะสมกับอัตราของ โรงเรียนประถมศึกษา นักเรียน และท้องถิ่น โดยที่อาหารนั้นจะต้องเป็นอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ มีปริมาณเพียงพอ และราคาถูก ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาโภชนาการของเด็กวัยเรียน ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียน พร้อมทั้งส่งเสริมสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหารเพื่อนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530, หน้า 29) ได้ให้ความหมายของโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนว่า หมายถึง โครงการส่งเสริมการจัดอาหารให้กับนักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมภาวะโภชนาการ การเลือกอาหารที่ถูกต้องตามกำลังเงิน และเศรษฐกิจ ทั้งยังส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมของเด็ก ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันดังนี้

1. การจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่สำคัญในการพัฒนาสุขภาพอนามัยของนักเรียนให้สมบูรณ์ แข็งแรง และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ
2. โครงการอาหารกลางวัน จัดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาโภชนาการของเด็กในวัยเรียนให้ได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่า ในปริมาณที่เพียงพอแก่ความต้องการของร่างกาย เพื่อให้มีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

3. การจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการบูรณาการกิจกรรม การเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2533 โดยมีกลุ่ม การงานและพื้นฐานอาชีพเป็นแกนกลาง เพื่อให้ได้เกิดผลผลิตนำมาใช้ในการจัดอาหารกลางวันให้ นักเรียนได้รับประทาน

เฉลิม บุญธรรมเจริญ (2527, หน้า 11) ได้ให้ความหมายว่า โครงการอาหารกลางวัน เป็นโครงการหนึ่งของโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งผลของการดำเนินงานจะทำให้ให้นักเรียนได้มีอาหารกลางวันรับประทานที่ โรงเรียน โดยพัฒนารูปแบบและแผนการดำเนินงานระยะยาวโดยเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่มุ่งฝึก ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงในกลุ่มประสบการณ์ กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ และได้มีอาหาร รับประทานที่ถูกหลักโภชนาการ ทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และสุขนิสัยสามารถนำผลการปฏิบัติจริงไปใช้ในระหว่างอยู่โรงเรียนและเมื่อจบการศึกษา แล้ว

กาญจนา วิโนทพรรษ์ (2539, หน้า 18) ได้กล่าวว่า โครงการอาหารกลางวัน เป็น โครงการที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียน ได้รับประทานอาหารกลางวันที่โรงเรียน เป็นการส่งเสริม ภาวะโภชนาการให้เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย นักเรียนได้รับประทานอาหารที่ถูกต้อง ตามกำลังเงิน และเศรษฐกิจ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และการมีสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นโครงการ ที่จัดทำขึ้นเพื่อให้นักเรียน ได้มีอาหารกลางวันรับประทานที่โรงเรียน เพื่อให้มีภาวะ โภชนาการ และเป็นส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียนในโรงเรียน

วัตถุประสงค์ของโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน การจัดโครงการอาหารกลางวัน ตามความมุ่งหมายอย่างกว้าง หมายถึง วิธีใด ๆ ก็ตามที่จะให้ให้นักเรียนประถมศึกษา ได้มีอาหาร กลางวันรับประทาน โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เน้นการดำเนินงาน ที่มุ่งไปสู่ผลสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารกลางวันใน ปริมาณที่เพียงพอ และมีคุณค่าทางโภชนาการ ในราคาประหยัด สำหรับนักเรียนที่ขาดแคลนให้ รับประทานฟรี และเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ เห็นความสำคัญ และสามารถนำหลักโภชนาการไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้

ปัญญา สมบูรณ์ศิลป์ (2523, หน้า 19) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการจัด โครงการ อาหารกลางวันในโรงเรียนว่า การจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนไม่ควรทำเพื่อการค้ากำไร และหาเงินในโรงเรียนเพื่อนำไปใช้สอยในกิจกรรมอื่น ๆ ของโรงเรียน แต่ควรมุ่งให้เกิดประโยชน์

โดยตรงแก่นักเรียน ดังนี้

1. เพื่อให้ให้นักเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารกลางวัน ที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพได้ สดส่วนตามหลักโภชนาการ เพื่อช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพดี
2. เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับประทานอาหารในราคาถูก และเป็นการช่วยประหยัดเงินของ นักเรียนและผู้ปกครอง
3. เพื่อให้ให้นักเรียนที่ขาดแคลนด้านการเงิน ได้มีอาหารรับประทาน ไม่ต้องเสียเงิน
4. เพื่อให้ให้นักเรียนและครูมีอาหารที่สะอาด ถูกสุขลักษณะรับประทาน
5. เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักเรียนและครู ในการเลือกอาหารรับประทาน
6. เพื่อป้องกันโรคขาดอาหารให้แก่เด็กนักเรียน
7. เพื่อเป็นตัวอย่างทางด้านโภชนาการ ให้แก่นักเรียนและผู้ปกครอง
8. เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาแก่นักเรียนเป็นด้านการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ไว้ดังนี้

1. เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2533 โดย บูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นแกนกลาง
2. เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณค่า และปริมาณเพียงพอแก่ความต้องการของร่างกาย
3. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวัน
4. เพื่อสร้างสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร
5. เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการศึกษแก่ชุมชน และนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน

ทวีสิทธิ์ สิทธิกร (2531) กล่าวว่า การจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน มีความ มุ่งหมายในการดำเนินงานดังนี้

1. เพื่อเป็นการส่งเสริมด้านโภชนาการ ให้แก่นักเรียนและครูในโรงเรียน
2. เพื่อให้ให้นักเรียนและครูได้รับประทานอาหารที่สะอาด มีคุณค่า เหมาะสมกับความ ต้องการของร่างกาย และถูกต้องตามหลักสุขอนามัย
3. เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ปกครอง ซึ่งไม่ต้องเสียเวลาในตอนเช้า เพื่อจัดหา อาหารกลางวันให้แก่นักเรียน
4. เพื่อเป็นการประหยัดเศรษฐกิจของผู้ปกครอง และยังเป็นช่วยเหลือนักเรียนที่

ยากจนให้มีอาหารกลางวันรับประทานอีกด้วย

5. เพื่อเป็นตัวอย่างทางโภชนาการให้แก่นักเรียน และผู้ปกครองในท้องถิ่น

6. เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาของนักเรียน ได้แก่ วิชาสุขศึกษา คหกรรม วิชาเกษตรกรรม เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์หลักของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนเพื่อจัดทำอาหารสำหรับนักเรียนของโรงเรียนให้ได้รับประทานอาหารกลางวันที่โรงเรียน โดยเป็นอาหารที่ดี มีคุณค่า และราคาประหยัด เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน มีผู้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

จันทร์หา โสมรังสรรค์ (2530, หน้า 20) ได้กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการจัดโครงการอาหารกลางวันไว้ว่า เพื่อให้เด็กได้รับประทานอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ ซึ่งเป็นการช่วยสร้างรากฐานความแข็งแรง ให้แก่ร่างกาย ลดภาวะทุพโภชนาการ ในเด็กวัยเรียน อันส่งผลให้สามารถรับการฝึกอบรมทางด้านสติปัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเป็นแนวทางในการให้การศึกษาด้านอื่น ๆ ที่จะประโยชน์แก่นักเรียน เช่น ปลูกฝังนิสัยการกินที่ดี โดยให้ความรู้ในด้านวิชาโภชนาการ ให้โอกาสในการศึกษาอบรมมารยาทที่ดีต่าง ๆ เป็นการฝึกปฏิบัติในแขนงวิชางานบ้านในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

สุชาติ โสมประยูร (2525, หน้า 2) ได้กล่าวว่า โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนมีความมุ่งหมาย 2 ทาง คือ ความมุ่งหมายทางการศึกษาเพื่อช่วยให้เด็กเจริญงอกงามทางด้านร่างกาย สมองจิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างครบถ้วน และความมุ่งหมายด้านโภชนาการ เพื่อช่วยให้นักเรียนในโรงเรียนได้รับประทานอาหารที่ถูกต้อง มีคุณค่าครบถ้วนตามที่ร่างกายต้องการ อันจะช่วยให้มีสุขภาพดี เป็นตัวอย่างด้านโภชนาการแก่ผู้ปกครองและชุมชน ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงทางด้านโภชนาการ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดอาหารรับประทานในเวลากลางวันสำหรับนักเรียนและครู ทั้งยังให้นักเรียนและครูได้มีอาหารที่ถูกสุขลักษณะรับประทานช่วยป้องกันโรคติดต่อของทางเดินอาหาร นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยป้องกันโรคขาดสารอาหารในโรงเรียนแถวชนบทได้อีกด้วย

ทวี ฤกษ์สำราญ (2520, หน้า 80) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง
2. ให้ประโยชน์ทางด้านสุขภาพ ทั้งทางกายและจิตใจ โดยอาหารต้องจัดให้ได้สัดส่วนตามหลักโภชนาการ

ตามหลักโภชนาการ

3. ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา เช่น ให้นักเรียนได้มีความรู้ในวิชา คหกรรมศาสตร์และความรู้ทางการบัญชี รับ จ่าย เป็นต้น

4. ให้ความรู้ในวิชาอนามัยโรงเรียน และบุคคล เช่น การกำจัดเศษอาหาร สิ่งสกปรก และตลอดจนความสะอาดของโรงเรียน และห้องอาหาร โดยถือโอกาสฝึกหัดให้นักเรียนมีสุขนิสัย ที่ดีในการรับประทานอาหาร

5. ให้นักเรียนมีความรู้ทางด้านสังคม เช่น เป็นการฝึกหัดนักเรียนให้รู้จักมารยาทในการนั่งรับประทานอาหาร และรู้จักสังสรรค์ ทำตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้

6. เป็นประโยชน์ด้านความเป็นประชาธิปไตย การจัดอาหารกลางวันเป็นโอกาสที่จะฝึกหัดให้เด็กคุ้นเคยกับหลักประชาธิปไตยอย่างหนึ่ง เช่น การเข้าแถวรอรับอาหารตามลำดับก่อน หลัง

วิณะ วีระไวทยะ (2524, หน้า 11) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมโดยการจัดอาหารกลางวัน ที่ถูกต้องจะก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. เด็กได้รับประทานอาหารกลางวันที่ถูกต้อง และเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย ทำให้เจริญเติบโต และมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ อันจะมีผลดีถึงการเล่าเรียนของเด็กด้วย
2. เด็กได้รับความรู้ทางด้านโภชนาการเพิ่มขึ้นและช่วยปลูกฝังให้มีนิสัยการกินที่ถูกต้อง
3. ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านจิตใจ และสังคมของเด็ก
4. การที่เด็กมีสุขภาพสมบูรณ์ จะมีผลต่อความสุขในครอบครัว ซึ่งจะมีผลถึงความสุข ความเจริญของชุมชนนั้น ๆ ด้วย

วนิดา สิทธิธรรมา (2527, หน้า 29) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของกิจกรรมการจัดอาหาร กลางวันให้นักเรียน มีดังต่อไปนี้

1. ด้านการศึกษา ถือว่าสำคัญมากเพราะการจัดอาหารกลางวัน ถ้าจัดเพื่อช่วยให้นักเรียน อิ่มท้องไปวันหนึ่ง ๆ ก็นับว่าเป็นการลงทุนลงแรงที่ไม่คุ้มค่านัก เพราะถ้าวางหลักการให้ดี การ เลี้ยงอาหารกลางวันจะเป็นวิธีการและ โอกาสอันดีที่จะก่อให้เกิดการศึกษาในแง่ต่าง ๆ ไปด้วย เช่น โภชนาการ การปรุงอาหาร อนามัย และสุขนิสัย อนามัยส่วนบุคคล สังคมศึกษา ดังนั้น ผู้จัดอาหาร กลางวันควรคำนึงถึงหลักการข้อนี้ และพยายามดำเนินงาน โดยรักษาหลักการไว้ตลอดเวลาที่จะทำ ให้เกิดประโยชน์อันยิ่งใหญ่จากข้อนี้ ถึงแม้จะไม่ได้รับกำไรเป็นเงิน แต่อาจกล่าวได้ว่าเป็นการ ลงทุนที่ให้ผลกำไรอย่างคุ้มค่า
2. ด้านสังคม การจัดเลี้ยงอาหารกลางวันในโรงเรียน เป็นโอกาสในการฝึกฝนนักเรียน ให้รู้จักมารยาทในการนั่งโต๊ะ กิริยา มารยาท ในการรับประทานอาหารร่วมกับผู้อื่น รู้จักการ สังสรรค์ และวางตัวให้เหมาะสม

3. ด้านการสงเคราะห์เด็กยากจน เป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารให้ได้รับประทานอาหารกลางวันในราคาที่ประหยัด และเหมาะสมกับสภาพของนักเรียน

4. การส่งเสริมภาวะโภชนาการที่ดี การปรับปรุงภาวะโภชนาการของนักเรียนนับว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง หากนักเรียนได้รับอาหารกลางวันที่ดี มีคุณค่าต่อร่างกาย ย่อมจะทำให้ส่งผลกระทบต่อภาวะโภชนาการของนักเรียนโดยรวม ในอันที่จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้และการเจริญเติบโตของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530, หน้า 18) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของโครงการอาหารกลางวันไว้ดังนี้

1. นักเรียน ได้เรียนรู้หลักการปฏิบัติเกี่ยวกับโภชนาการ การเกษตร และอื่น ๆ จากการปฏิบัติจริง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. นักเรียนมีสุขภาพดีขึ้น มีความสามารถในการเรียน อันจะทำให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและเป็นกำลังของชาติในอนาคต

3. นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันอย่างทั่วถึง โดยบิดามารดาหรือผู้ปกครองเสียค่าใช้จ่ายอย่างประหยัด

4. นักเรียนมีพัฒนาการดีทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อันจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วิลาวุธ เฟื่องพานิช (2539, หน้า 20) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาดังนี้

1. เป็นการช่วยให้นักเรียนในด้านการประหยัด เนื่องจากโรงเรียนทำอาหารจำหน่ายโดยไม่หวังกำไร

2. เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง

3. ช่วยให้นักเรียนได้อาหารที่ถูกสัดส่วน และพอเพียง หรือได้สารอาหารต่าง ๆ 1 ใน 3 ของความต้องการของเด็กในแต่ละวัน

4. ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา เช่น นักเรียน ได้มีความรู้ด้านโภชนาการจากของจริงและด้านการปฏิบัติด้วยตนเอง ตลอดทั้งความรู้ทางการรับจ่าย เป็นต้น

5. การจัดเลี้ยงอาหารกลางวัน จะเป็นโอกาสอันดีที่จะดำเนินการสอนวิชาอนามัยให้กับนักเรียนได้ในทางปฏิบัติ เช่น การรักษาความสะอาด การล้างภาชนะ การกำจัดเศษอาหาร และสิ่งปฏิกูล ทั้งยังเป็นโอกาสฝึกหัดให้นักเรียนมีสุขนิสัยที่ดี เช่น ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร เป็นต้น

6. ให้นักเรียนมีความรู้ด้านสังคม เช่น การฝึกหัดเรื่องมารยาทในการรับประทานและการวางตัวที่เหมาะสม เป็นต้น

7. เป็นการส่งเสริมให้รักการเกษตร และเศรษฐกิจแบบเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน
8. เป็นประโยชน์ในด้านความเป็นประชาธิปไตย เช่น การเข้าแถวรอรับอาหารตามลำดับก่อนหลัง
9. ช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา
10. ช่วยให้เด็กได้นำความรู้ไปเผยแพร่แก่ที่บ้าน และชุมชนต่อไป

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ประโยชน์ของโครงการอาหารกลางวันที่เกิดขึ้นกับนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษานั้นมีอยู่หลายประการด้วยกัน ทั้งทางด้านโภชนาการ สังคม และพัฒนาการของนักเรียน ที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี

หลักการดำเนินการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน มีผู้แสดงทัศนะไว้ดังนี้
 วิณะ วีระไวทยะ (2524, หน้า 15) ได้กล่าวถึงหลักสำคัญในการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ต้องเป็นอาหารที่เหมาะสม และเพียงพอกับความต้องการของเด็กวัยนี้ โดยจัดปรุงแบบง่าย ๆ ใช้อาหารที่มีคุณค่า และเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ถูกต้องลักษณะ
2. ราคาพอสมควรที่เด็กจะซื้อรับประทานได้ โดยยึดหลักไม่มุ่งเน้นกำไร
3. ควรใช้เวลาในด้านโภชนาการไปด้วย โดยมีครูคอยแนะนำในเวลารับประทานอาหาร หรือมีการอภิปรายถึงคุณค่าของอาหารต่าง ๆ ที่ประกอบเป็นอาหารกลางวันก่อนหรือหลัง เพื่อให้เด็กจะได้รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ตั้งแต่วันนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530, หน้า 14) ได้กำหนดหลักสำคัญบางประการที่เกี่ยวข้องกับการจัดอาหารกลางวันไว้ดังนี้

1. วางแผนร่างโครงการ ตั้งจุดประสงค์ให้แน่นอน เช่น โครงการระยะสั้น ๆ 1 ปี หรือโครงการระยะยาว 2-3 ปี เป็นต้น
2. มุ่งปรับปรุงภาวะโภชนาการของนักเรียน
3. มุ่งส่งเสริมการเสียดสละของคณะครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง
4. มุ่งส่งเสริมด้านโภชนาการ และสัมพันธ์กับโครงการศึกษาในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตามหลักสูตร
5. ผู้เกี่ยวข้องควรเป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดี มีค่านิยมสูงต่อการดำเนินโครงการนี้อย่างแท้จริง
6. เป็นการสงเคราะห์เด็กยากจน ไม่มุ่งหวังกำไร มองประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับเด็กเป็นประการสำคัญ

7. การใช้แหล่งชุมชน และสิ่งแวดล้อมเข้ามาช่วยดำเนินโครงการ ย่อมช่วยให้การ

ดำเนินการเกิดประโยชน์สูงสุด

รัฐสภา อมาตยกุล (2539, หน้า 11) ได้กล่าวว่า หลักการดำเนินการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดังนี้

1. กินถูก โดยการกำหนดราคาอาหารให้เหมาะสม มีคุณค่า และราคาถูก
2. กินอิ่ม โดยกำหนดปริมาณอาหารให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโต
3. กินดี โดยกำหนดคุณค่าอาหารตามหลักโภชนาการ ครบถ้วนที่มีตามฤดูกาล
4. กินมีวินัย โดยกำหนดให้มีกรอบมารยาทในการรับประทานอาหารที่ดี เหมาะสม

ตามวัฒนธรรมประเพณีของไทย ฝึกการช่วยตนเอง และรักษาความสะอาด

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หลักการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนนั้น ต้องคำนึงถึงการสงเคราะห์นักเรียน หลักการรับประทานอาหารของนักเรียนที่ถูกต้องสุขลักษณะ เกิดประโยชน์ และเสริมสร้างวินัยแก่นักเรียนด้วย

การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530, หน้า 15-18) ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินงานไว้ดังนี้

1. ศึกษาและสำรวจ เป็นขั้นตอนของการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวัน ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษา ต้องเตรียมข้อมูลให้พร้อมเพื่อช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับข้อมูลที่โรงเรียนต้องสำรวจมีดังนี้
  - 1.1 บุคลากรที่จะให้ความร่วมมือช่วยเหลือโครงการอาหารกลางวัน ได้แก่ ครู ภารโรง นักเรียน ผู้ปกครอง กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มยูวเกษตร พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตร เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน สัตวแพทย์อำเภอ เจ้าหน้าที่กรมประมง เป็นต้น
  - 1.2 งบประมาณในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนต้องคำนึงถึงเรื่องงบประมาณที่จะใช้ในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โดยพิจารณาว่า จะซื้อวัสดุเพิ่มเติม และวัสดุบริโภค (เงินทุนหมุนเวียน) ที่ใช้รวมเป็นเงินงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน ซึ่งได้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น งบประมาณที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดสรรให้ งบประมาณพัฒนาชนบทตามโครงการของสมาชิกผู้แทนราษฎร มูลนิธิต่าง ๆ และผู้มีจิตศรัทธาบริจาค เป็นต้น
  - 1.3 วัสดุอุปกรณ์การครัว การเกษตร และเครื่องใช้ที่จำเป็นต่าง ๆ ซึ่งโรงเรียนต้องสำรวจวัสดุเหล่านี้ที่โรงเรียนมีอยู่แล้ว และส่วนที่โรงเรียนต้องการซื้อเพิ่มเติม เพื่อใช้เตรียมผลผลิตการประกอบ และปรุงอาหาร
  - 1.4 สถานที่ที่จะประกอบอาหาร ที่สำหรับให้นักเรียนนั่งรับประทานอาหารร่วมกัน

ตลอดจนบริเวณที่จะทำการเกษตรเพื่อการสนับสนุน โครงการอาหารกลางวัน จำนวนนักเรียนที่รับประทานอาหารเช้าเป็นประจำเป็นนักเรียนที่นำอาหารมาจากบ้าน ซึ่งจากบริการของโรงเรียน และจำนวนนักเรียนที่ขาดแคลนควรได้รับความช่วยเหลือ

1.5 แหล่งผลิตและสถานที่ที่จะซื้อวัตถุดิบมาประกอบอาหาร

1.6 แต่งตั้งคณะกรรมการ โครงการอาหารกลางวัน เพื่อให้การจัดทำอาหารกลางวันได้ผลดีตามความมุ่งหมาย โรงเรียนควรแต่งตั้งคณะกรรมการ โครงการอาหารกลางวันขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วย หัวหน้าสถานศึกษา ผู้ช่วยหัวหน้าสถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน ตัวแทนของผู้ปกครอง

1.7 ครูที่เกี่ยวข้อง และหัวหน้าโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน ประชุมคณะกรรมการและจัดทำโครงการ เพื่อชี้แจงรายละเอียด จุดมุ่งหมายของโครงการอาหารกลางวัน การปฏิบัติงาน และแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงการประเมินผลการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน

1.8 ประชุมผู้ปกครอง ครู นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นการชี้แจงให้ทุกฝ่ายได้เห็นความสำคัญของการจัดโครงการอาหารกลางวัน จุดมุ่งหมาย และขอความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลอาชีพต่าง ๆ สนับสนุนด้านทุน วัสดุการครัว วัสดุการเกษตร และอื่น ๆ

2. การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนจะต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามกระบวนการเป็นหลัก ได้แก่ การเตรียมผลผลิต การเตรียมสถานที่ การสำรวจปริมาณผู้รับบริการ การกำหนดรายการอาหารประจำวัน การเตรียมวัตถุดิบ การปฏิบัติจริง การบริการอาหาร การทำความสะอาดอาคารและสถานที่ การเงินและการจัดทำบัญชี

3. การประเมินผลโครงการ ควรจะดำเนินการประเมินผลถึงการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่ออาหารกลางวัน การขาดแคลนอาหารกลางวันของนักเรียน การเจริญเติบโตของนักเรียน สุขนิสัยของนักเรียน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดอาหารกลางวันของโรงเรียน เป็นต้น

วิลาวัลย์ เฟื่องพานิช (2539, หน้า 24) ได้กล่าวถึง การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนประถมศึกษา มีประเด็นที่ต้องคำนึงถึงดังนี้

1. บุคลากรที่ดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน เช่น ครู นักเรียน ภารโรง ผู้ปกครอง กลุ่มต่าง ๆ

2. งบประมาณการเงินจากแหล่งต่าง ๆ เช่น รัฐบาล และมูลนิธิ

3. เด็กในโรงเรียน มีการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ก็อาจให้นักเรียนเป็นผู้

ประกอบอาหาร ภายใต้คำแนะนำของครู เพื่อให้ประกอบอาหารถูกหลักโภชนาการ

4. สถานที่ ควรเหมาะสมในการจัดปรุง รับประทาน และเก็บล้างภาชนะ

5. อุปกรณ์และเครื่องมือ เครื่องใช้ในการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวัน ต้องมีความเหมาะสม อายุการใช้งานและราคา ตลอดจนการอำนวยความสะดวกต่อการปรุงเพื่อประหยัดเวลา และแรงงาน

6. อื่น ๆ ได้แก่ สุขภาพของผู้ปรุงอาหาร คุณค่าของอาหาร การประหยัดเวลา กำลังงาน ความสะอาด สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลอาหาร

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงทรัพยากรในการบริหารงาน โครงการอาหารกลางวัน ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินงาน

รูปแบบการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียน เกียรติศักดิ์ อุทโยธา (2528, หน้า 59-60)

ได้กล่าวถึง รูปแบบการจัด โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนไว้ว่า มีรูปแบบดังนี้

1. จัดโดยไม่ใช้เงินคือ ให้เด็กนำข้าวหอมมารับประทานอาหารร่วมกันที่โรงเรียน ครูเป็นผู้ช่วยเหลือในด้านอาคารสถานที่ที่รับประทาน จัดกลุ่มนักเรียนบริการน้ำดื่ม

2. จัดโดยอาศัยเงิน เช่น เงินงบประมาณ เงินบริจาคเงินที่โรงเรียนจัดหาต่าง ๆ ฯลฯ การจัดประเภทนี้มีหลายรูปแบบ ซึ่งการจัดทุกรูปแบบนี้จุดประสงค์คือ ให้นักเรียนมีอาหารกลางวัน รับประทานราคาถูก และ โครงการสามารถยืนหยัดอยู่ได้ รูปแบบเหล่านี้เช่น นักเรียนนำข้าวหอมมารับประทาน

3. จัดให้บุคคลภายนอกมาจัดทำ และจำหน่ายแก่นักเรียน ครูคนใดคนหนึ่งจัดทำและบริการตลอด หรือมีครูคนใดคนหนึ่งจัดซื้ออาหารสดมา และมีการผลัดเปลี่ยนกันเข้ามาควบคุมและเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานงานที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530, หน้า 48) ได้กำหนดรูปแบบของการจัดอาหารกลางวันไว้ดังนี้

1. รูปแบบเพิ่มเติม เป็นรูปแบบการจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนนำอาหารมาจากบ้าน แล้วทางโรงเรียนจัดทำอาหารคาว (กับข้าว) หรืออาหารหวาน (ขนม) เพิ่มเติมให้ทุกวันเพื่อให้ นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าตามหลัก โภชนาการและได้รับสารอาหารครบถ้วน เช่นวิธีการให้นักเรียนนำข้าวและอาหารแห้งมาจากบ้าน โรงเรียนจัดอาหารประเภทแกงและผักต้มเพิ่มเติมเป็นต้น โดยแจกให้นักเรียนเป็นกลุ่ม เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนอาหารซึ่งกันและกัน หรือ โรงเรียนจะจำหน่ายอาหารให้กับนักเรียนในราคาถูกก็ได้ แล้วจัดอาหารส่วนหนึ่งแบ่งปันให้กับนักเรียนที่ขาดแคลนได้มีอาหารเพื่อรับประทานด้วย

2. รูปแบบอาหารจานเดียว เป็นรูปแบบการจัดอาหารกลางวันที่โรงเรียนทั่วไปสามารถดำเนินการได้ เนื่องจากราคาถูก งบประมาณง่าย และมีคุณค่าทางอาหารครบ เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการจัดสลับรูปแบบอื่น ๆ เพราะบางครั้งนักเรียนอาจเบื่อข้าว โรงเรียนก็ทำอาหารจานเดียวแทน ซึ่งมีให้เลือกหลายชนิด เช่น ขนมหิอน้ำยา ก๋วยเตี๋ยว ราดหน้า เป็นต้น

3. รูปแบบอาหารชุด เป็นรูปแบบการจัดอาหารกลางวันที่มีสมบูรณ์ที่สุด ทั้งปริมาณ และคุณค่าทางโภชนาการ ประกอบด้วย ข้าว กับข้าว และขนมหรือผลไม้ รูปแบบนี้ให้นักเรียนแจ้งความประสงค์รับประทานเป็นรายเดือน ซึ่งโรงเรียนจะทราบจำนวนที่แน่นอน เพื่อทางโรงเรียนจะได้เตรียมอาหารได้เหมาะกับจำนวนนักเรียน ซึ่งรูปแบบนี้เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่่มาก สามารถดำเนินการโครงการอาหารกลางวัน ได้ดีกว่าทุกรูปแบบ

4. รูปแบบผสม เป็นรูปแบบการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนที่มีตั้งแต่หนึ่งรูปแบบขึ้นไป เพื่อดำเนินการโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา

รัฐสภา อมาตยกุล (2539, หน้า 13) ได้กล่าวถึงรูปแบบในการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้

1. รูปแบบที่หนึ่ง จัดเป็นอาหารจานเดียว ซึ่งโรงเรียนทั่วไปสามารถจัดได้ เพราะง่ายและราคาถูก คุณค่าทางอาหารครบ ได้แก่ ข้าวผัด ก๋วยเตี๋ยว ขนมหิอน้ำยา น้ำพริก เป็นต้น

2. รูปแบบที่สอง จัดเป็นอาหารชุด ประกอบด้วยอาหารคาวหวาน หรือผลไม้ตามฤดูกาล ผู้ดำเนินการจัดรายการอาหาร จะคิดคำนวณอาหารตามที่เด็กจะได้รับและจัดปริมาณสารอาหารได้ คุณค่าครบ โดยคำนึงถึงแหล่งโปรตีนที่มีราคาถูกมาใช้ในโครงการ เช่น ถั่วต่าง ๆ และจัดเสริมให้ได้ปริมาณเพียงพอทุกมื้อ

3. อาหารเสริม จัดอาหารในช่วงเวลาเช้าหรือบ่าย แก้ไขปัญหา นักเรียนที่ขาดสารอาหารและบรรเทาความหิวโหย โดยใช้นม นมถั่วเหลือง หรือผลไม้ต่าง ๆ ขนมที่ทำด้วยแป้ง ถั่ว และน้ำตาล เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า รูปแบบของการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษานั้น มีอยู่ในหลายรูปแบบด้วยกัน แต่การจัดอาหารในรูปแบบใดให้กับนักเรียนนั้น โรงเรียนควรจะเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของนักเรียนเป็นหลัก

การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา

จากการศึกษาถึงการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 กระบวนการบริหารงานที่ใช้กันแพร่หลาย ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผนงาน การวางแผนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เห็นทิศทางและรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานหรือกิจกรรม การนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการวางแผนงานจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นไม่น้อย สมพงษ์ เกษมสิน (2526, หน้า 82) ได้สรุปความหมายของการวางแผนไว้ว่า เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เข้าใจชัดเจน เพื่อตกลงและแปลความหมายของสิ่งที่จะทำ เพื่อให้มีนโยบายอันชัดเจน ไม่กำกวม เพื่อเตรียมพิจารณาปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ล่วงหน้า และดำเนินการแก้ไขก่อนเพื่อก่อตั้งและรักษาไว้ซึ่งการควบคุมของฝ่ายบริหาร เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527, หน้า 36) ได้กล่าวว่า การวางแผนเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะการวางแผนเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้า หรือเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินลุล่วงตามเป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจอย่างมีความต่อเนื่องในระยะยาว และสมพงษ์ นิระเสน (2531, หน้า 59) ได้สรุปว่า การวางแผน หมายถึง การตั้งจุดมุ่งหมาย แนวทาง และขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เป็นการเตรียมการล่วงหน้าอย่างรอบคอบ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลตามเป้าหมายให้สอดคล้องกับกำลังคน และทรัพยากรที่จะนำมาใช้

วิจิตร ศรีสอาน (2523, หน้า 96) ได้แบ่งกระบวนการวางแผนออกเป็น 8 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการก่อนแผน
2. ขั้นการวิเคราะห์ปัญหา
3. ขั้นการกำหนดแผนงานและโครงการ
4. ขั้นการกำหนดเป้าหมาย
5. ขั้นการกำหนดวิธีดำเนินการ
6. ขั้นการกำหนดค่าใช้จ่าย
7. ขั้นการปฏิบัติตามแผน
8. ขั้นการประเมินผล ปรับปรุงแผน และวางแผนใหม่

สุภรณ์ ศรีพหล (2524, หน้า 20) ได้กล่าวถึงลักษณะของแผนที่คิดว่าควรจะต้องทำเป็นระบบระเบียบ และขั้นตอน ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการวางแผน จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในวิธีการวางแผน

สำหรับการวางแผนงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนนั้น เป็นการวิเคราะห์การจัดอาหารกลางวันหรือจัดแผนงาน หรือการจัดลำดับขั้นตอนของการทำงานอาหารกลางวันให้บรรลุเป้าหมาย โดยยึดหลักการวางแผนงานดังนี้

1. จะต้องเตรียมการสำหรับการวางแผนงาน โครงการอาหารกลางวัน
2. จะต้องมีการพัฒนาแผนงานหรือการจัดทำแผนเพื่อเริ่มงาน

3. มีการจัดทำแผนงานเพื่อปฏิบัติงาน

4. การดำเนินการและบริหาร โครงการอาหารกลางวัน ต้องมีการติดตาม ควบคุม กำกับ และประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนและวัตถุประสงค์ของโครงการ

5. มีการทบทวน และปรับปรุงแผนงาน หรือจัดการทำแผนงานใหม่

สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา (The American Association of School Administrators, 1955, p. 17) ได้กล่าวถึงการวางแผน ที่สอดคล้องกับการบริหารงานของหน่วยงาน ดังนี้

1. กำหนดขอบข่าย และความมุ่งหมายของการบริหารงาน ให้สอดคล้องกับภารกิจของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน

2. สำรวจ ค้นหา สภาพที่แท้จริงที่จะมีส่วนทำให้การปฏิบัติงานได้รับผลสำเร็จ

3. การวิเคราะห์เพื่อหาความหมายของข้อมูล หรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติงานและการทำนายผล อันจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน เพื่อให้เป้าหมายได้รับความสำเร็จ

4. การตัดสินใจสั่งการ เพื่อวางแผนแนวทางการปฏิบัติงานต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดความมุ่งหมาย กำหนดข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลไว้แล้ว

จากที่กล่าวมา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 ดังนี้

1. กำหนดขอบข่าย และความมุ่งหมายของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อวางแผนการปฏิบัติงาน นิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานจัดทำโครงการอาหารกลางวันให้ประสบผลสำเร็จ

2. สำรวจข้อมูลเพื่อค้นหาสภาพที่แท้จริง อุปสรรค และปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน เช่น ข้อมูลเด็กขาดแคลน ภาวะโภชนาการ หรือปัญหาการดำเนินงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน

3. วิเคราะห์ข้อมูล และปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานข้อมูลโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อจัดทำแผนการปฏิบัติการแก้ปัญหา และให้บริการอาหารกลางวันอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ตัดสินใจสั่งการเพื่อการวางแผนงาน และการปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้

สรุปได้ว่า การวางแผนโครงการอาหารกลางวัน หมายถึง การกำหนดแผนงาน/โครงการ เกี่ยวกับการจัดบริการโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน การวิเคราะห์การดำเนินการ หรือการจัดลำดับขั้นตอนของการทำงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้การปฏิบัติงานตามกิจกรรมดังกล่าวบรรลุถึง

เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดหาทรัพยากร ทรัพยากร หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ทั้งปวงอันเป็นทรัพย์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า สิ่งที่มีค่าอาจไม่มีรูปร่างก็ได้ ดังที่ สมพงษ์ เกษมสิน (2526, หน้า 7) ได้กล่าวว่า ทรัพยากรการบริหารหรือปัจจัยพื้นฐานที่ใช้ในการบริหารอันสำคัญมีอยู่ 4 ประการด้วยกันคือ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ และวิธีการจัดการ หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า 4 M's การที่จัดปัจจัยทั้ง 4 เป็นปัจจัยพื้นฐานในการบริหารงานก็เพราะเหตุว่า ในการบริหารงานเกือบทุกประเภทต้องอาศัยคน เงิน วัสดุ สิ่งของ และวิธีการ เป็นองค์ประกอบสำคัญไม่ว่า การบริหารจะเป็นการบริหารราชการ หรือการบริหารธุรกิจก็ตาม เหตุนี้จึงเป็นที่ยอมรับกันว่า ทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารงานมีอยู่ด้วยกัน 4 ประการดังกล่าว เถาว์ลีย์ นันทาภิวัฒน์ (2521, หน้า 124) ได้กล่าวว่า การจัดสายงานและจัดสรรทรัพยากรในการบริหารมารวมกันเข้าอย่างมีระเบียบในแบบฉบับ เป็นการช่วยให้มนุษย์ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ สมาคมผู้บริหารการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (The American Association of School Administrators, 1955, p. 17) ได้กล่าวว่า การจัดหาทรัพยากรการบริหาร หมายถึง การแสวงหาและกำหนดตัวบุคคล และวัสดุทุกชนิดที่จำเป็นเพื่อการปฏิบัติงานตามแผน

อุทัย บุญประเสริฐ (2526, หน้า 144) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดหาทรัพยากรการบริหารงานไว้ดังนี้

1. การเสาะแสวงหาแหล่งทรัพยากรเพื่อการพัฒนาโรงเรียน นอกจากจะทำให้โรงเรียนได้รับการพัฒนาโดยตรงแล้ว ยังส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้ประสบผลสำเร็จได้ยิ่งขึ้น
2. เนื่องจากทรัพยากรของประเทศมีค่อนข้างจำกัด และโรงเรียนมีจำนวนมากด้วยกันงบประมาณจึงไม่พอเพียงพอ โรงเรียนจึงจำเป็นต้องเสาะแสวงหาทรัพยากรจากแหล่งอื่น ๆ โดยเฉพาะจากชุมชนเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน
3. แหล่งทรัพยากรในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นมีมากมายหลายประเภท ซึ่งถ้ารู้แหล่งและวิธีการแล้ว จะสามารถระดมมาสนับสนุนกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียนและท้องถิ่นได้
4. แหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นนั้นบางส่วนมีบทบาทและมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนโดยตรง นอกเหนือไปจากด้านการเงิน ด้านอาคารสถานที่ ซึ่งโรงเรียนอาจจะจัดหามาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้
5. การใช้แหล่งทรัพยากรของชุมชนเพื่อการพัฒนาโรงเรียน อาจจัดทำได้หลายด้านไม่จำเป็นแต่ด้านการสนับสนุนให้โรงเรียนเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน และการส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิชาการสำหรับชุมชนโดยตรง

180163

372.1716
๓ 319M
๑

6. โรงเรียนสามารถใช้แหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นในด้านการพัฒนาตัวของโรงเรียนเอง ในด้านการสนับสนุนให้โรงเรียนเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน และเป็นแหล่งวิทยากร ชุมชน

สมพงษ์ นิระเสน (2531, หน้า 61) ได้กล่าวว่า การจัดหาทรัพยากรการบริหาร ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการจัดการ เป็นปัจจัยพื้นฐานในการบริหารงาน จำเป็นต้องนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของ โครงการ ทรัพยากรในโรงเรียนมักมีจำนวนน้อย จำเป็นต้องเสาะแสวงหาเพิ่มเติมมารวมกันเข้ามามีระบบ ระเบียบ และใช้ทรัพยากรเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า จะทำให้โครงการสำเร็จตามวัตถุประสงค์

การจัดหาทรัพยากรเพื่อ โครงการอาหารกลางวันของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 ถือว่า เป็นกระบวนการของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมตามขั้นตอน และรวมถึงการควบคุมการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของบุคคลอื่น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

การจัดหาทรัพยากรเพื่อ โครงการอาหารกลางวันของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 นับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งบุคลากรเพื่อโครงการอาหารกลางวันควรมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญอย่างมาก สาเหตุที่ทรัพยากรเพื่อโครงการอาหารกลางวันมีความสำคัญเนื่องมาจากเหตุผลดังนี้

1. ความจำเป็นที่ต้องมีการจัดหาทรัพยากรเพื่อโครงการอาหารกลางวัน การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาต้องเกี่ยวข้องกับทรัพยากรร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น ทรัพยากรบุคคลในชุมชน

2. การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันจำเป็นต้องประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ อยู่เสมอ อาทิเช่น ประสานงานกับผู้บริหารในการกำหนดนโยบาย และทิศทางในการดำเนินงาน ประสานงานกับบุคลากรอื่น ๆ นักเรียนผู้รับบริการ และชุมชนที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าการจัดหาทรัพยากรเพื่อโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนนั้น นับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากต่อการดำเนินงานโครงการ ซึ่งประโยชน์ของการจัดหาทรัพยากรเพื่อโครงการอาหารกลางวัน มีดังนี้

1. ประโยชน์สำหรับหัวหน้างานโครงการอาหารกลางวัน

- 1.1 การวางแผนงานที่ดี ช่วยให้หัวหน้างานโครงการอาหารกลางวันมีเวลาวิเคราะห์เพื่อค้นหาปัญหาที่อาจมีขึ้นในอนาคต และสามารถกำหนดวิธีการ หรือทางเลือกในการแก้ปัญหาไว้ก่อน สามารถเสนอแผนงานหรือโครงการต่าง ๆ ให้ผู้บริหาร โรงเรียนพิจารณาสนับสนุนตั้งแต่เนิ่น ๆ และสามารถติดต่อ ประสานงานกับผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการทำงานได้ล่วงหน้า ซึ่งถ้าได้รับ

การปฏิเสธ หรือมีเหตุขัดข้องในการทำงานก็จะได้ดำเนินการแก้ไขได้ทันท่วงที

1.2 การจัดรูปงานที่ดี ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ให้แก่หัวหน้างาน โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในสวนที่ผู้อื่นสามารถดำเนินการแทนได้ เพราะการจัดรูปงานที่ดีก็คือ การกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบ และอำนาจหน้าที่ให้แก่ผู้ร่วมงาน นอกจากนี้การจัดรูปงานยังช่วยให้การทำงานไม่ ซ้ำซ้อน ช่วยลดความสับสนในการทำงาน ช่วยลดความขัดแย้ง และความอึดอัดใจของผู้ร่วมงาน เป็นการช่วยให้มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน ก่อให้เกิดการประสานงานใน ส่วนของตนอย่างแน่ชัด เป็นผลให้หัวหน้างาน โครงการอาหารกลางวันสามารถใช้เวลาที่มีอยู่คิด สร้างสรรค์งานที่เป็นประโยชน์ต่อไปได้เพิ่มมากขึ้น

1.3 การเร่งรัดการดำเนินงานที่ดีช่วยให้การดำเนินงานเดินไปโดยราบรื่น เพราะการ เร่งรัดที่ดีนั้นเป็นการสื่อสารและจูงใจให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานตามแผน และตาม กำหนดเวลาที่วางไว้ นอกจากนี้การสื่อสารและการจูงใจที่ดียังช่วยให้บรรยากาศของการทำงาน เป็นไปด้วยดี มีการปรึกษาหารือกัน ช่วยกันคิดแก้ไขปัญหา หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้ เป็นการแบ่งเบาความหนักใจให้แก่หัวหน้างาน โครงการอาหารกลางวัน ได้อย่างมาก

1.4 การควบคุมที่ดีช่วยให้งานดำเนินไปตามแผนและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เพราะ การควบคุมที่ดีก็คือ การติดตามและประเมินผลงานเพื่อการปรับปรุงแก้ไขได้ทันท่วงทีในแต่ละ ขั้นตอน นอกจากนี้การควบคุมที่ดียังช่วยให้งานที่สำเร็จนั้นมีคุณภาพ ประหยัดเวลาที่ต้องย้อนกลับ มาทำงานใหม่ตั้งแต่ต้น เพราะ ได้มีการประเมินและแก้ไขอยู่เป็นระยะ ๆ ทำให้หัวหน้างาน โครงการอาหารกลางวันสามารถดำเนินงานไปอย่างเป็นขั้นตอน และต่อเนื่อง ไม่ต้องเสียเวลาย้อน กลับมาสะสางงานใหม่โดยไม่จำเป็น

2. ประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา การวางแผน การจัดรูปงาน การเร่งรัดดำเนินงาน และการควบคุมงาน การใช้ทรัพยากรเพื่อโครงการอาหารกลางวันที่ดีของหัวหน้างาน ช่วยให้ ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำแผนงานไปพิจารณาให้เกิดความสอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน ของสถานศึกษาได้มากขึ้น สามารถตัดสินใจจัดสรรงบประมาณให้ได้ตามความเหมาะสม และ สามารถให้การสนับสนุนได้ตามสมควร เพราะ ได้รับรู้และทราบถึงเป้าหมาย รวมถึงแผนการ ทำงานที่หัวหน้างานโครงการอาหารกลางวันได้นำเสนอไว้แล้ว นอกจากนี้ถ้ามีความจำเป็นจะต้องงดหรือระงับการดำเนินงานบางอย่างที่หัวหน้างานโครงการอาหารกลางวันเสนอขึ้นมา เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ หรือบุคลากร หรือด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม ผู้บริหารจะได้ชี้แจง หรือทำความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องเสียก่อนที่จะทำให้เกิดความเข้าใจผิดจนเกิดการเสียขวัญและ กำลังใจในการทำงานหรือผู้บริหารอาจหาทางแก้ไขและให้การสนับสนุนทางอื่นต่อไป

3. ประโยชน์สำหรับผู้ร่วมงาน ถ้าหัวหน้างานโครงการอาหารกลางวัน มีการจัดหา

ทรัพยากรเพื่อโครงการอาหารกลางวันที่ดี ผู้ร่วมงานก็จะเกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน เพราะรู้เป้าหมายของงาน มีผู้ให้คำแนะนำ ปรีกษา ที่เข้าใจชัดเจน มีบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และได้รับการสนับสนุนในสิ่งที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการทำงานตามสมควร ขวัญและกำลังใจทำให้ผู้ร่วมงานทำงานด้วยความสบายใจ สนุกกับการทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานหรือการบริการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา สำเร็จได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ประโยชน์สำหรับผู้ปกครอง ผู้ปกครองนักเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา เพราะผู้ปกครองสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนในความรู้และให้ความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันได้เป็นอย่างมาก รวมทั้งการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันได้อีกทางหนึ่ง

5. ประโยชน์สำหรับตัวนักเรียน นักเรียนเป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรงของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน การดำเนินงานจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับการพัฒนาและเจริญเติบโตของผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่จะมีความทะเยอทะยาน และเสริมสร้างพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนให้เป็นที่ไปในทิศทางที่พึงประสงค์

การจัดหาทรัพยากรเพื่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ของโรงเรียนประถมศึกษา มีขอบข่ายดำเนินงานดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2530, หน้า 18)

1. ทรัพยากรเพื่อการวางแผน การจัดรูปร่าง เฟอร์นิเจอร์ และควบคุมการใช้บุคคลอย่างประหยัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่โครงการอาหารกลางวัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสรรหา การพัฒนา ธารรักษา บุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการอาหารกลางวัน และการประสานงานกับบุคคลอื่นทั้งในและนอกสถานศึกษา และชุมชน

2. การจัดการทรัพยากรด้านงบประมาณเพื่อโครงการอาหารกลางวัน ครอบคลุมถึงการวางแผน จัดรูปร่าง เฟอร์นิเจอร์ และควบคุมการใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง ตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างประหยัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน

3. การจัดหาทรัพยากรเพื่อโครงการอาหารกลางวัน นับว่ามีประโยชน์อย่างสูงต่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษา โดยเฉพาะประโยชน์สำหรับการวางแผนงานของหัวหน้างานโครงการอาหารกลางวัน ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ปกครอง ผู้ร่วมงาน และสำหรับนักเรียน

4. ทรัพยากรในโครงการอาหารกลางวันที่ไม่ใช่มนุษย์ ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายที่เป็นวัตถุอันมีรูปร่าง เช่น อาคาร สถานที่ บริเวณ เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่

นำมาใช้ในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน และสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง เช่น เจตคติที่ดี ต่องานบริการอาหารกลางวัน ความรู้ ความสามารถ ที่เกี่ยวกับการให้บริการและโครงการอาหารกลางวัน หรือความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อแสวงหาความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า การจัดหาทรัพยากรเพื่อโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนเป็นกระบวนการของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมตามขั้นตอน และรวมถึงการควบคุมการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของบุคคลอื่น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การจูงใจให้ปฏิบัติงาน การจูงใจให้ปฏิบัติงานเป็นการใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหน่วยงาน หรือกิจการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในเรื่องการจูงใจให้ปฏิบัติงานนี้ สุมเมธ เดียวอิสเรศ (2527, หน้า 4) ได้กล่าวว่า การจูงใจเป็นการกระตุ้นให้มนุษย์กระทำการกิจกรรมหรือแสดงพฤติกรรมออกมา และเป็นพฤติกรรมที่ดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง กิติมา ปรีดีติลล (2529, หน้า 155) กล่าวว่า การจูงใจเป็นการชักจูงให้ผู้อื่นเกิดความพึงพอใจที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพสูงสุด และวิชิต หนูกลับ (2536, หน้า 24) ได้กล่าวว่า การจูงใจให้ปฏิบัติงาน เป็นการใช้วิธีการต่าง ๆ ของผู้บริหารงาน การสร้างขวัญและกำลังใจ การยกย่องชมเชย การสนับสนุน การให้บริการเพื่อให้บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ เกิดความรู้สึกลำบาก รับผิดชอบต่อหน้าที่ ปฏิบัติงานเต็มความสามารถ จริงจังและจริงจัง ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด สำหรับ ชีระ รุญเจริญ (2525, หน้า 199) ได้สรุปแนวคิดในการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานไว้ดังนี้

1. ผู้บังคับบัญชาควรปฏิบัติภารกิจใด ๆ ต่อผู้บังคับบัญชาฐานะมนุษย์คนหนึ่ง
2. ผู้บังคับบัญชาควรคำนึงถึงความต้องการและความรู้สึกต่าง ๆ ของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ความรู้สึกมั่นคงทางอารมณ์ ความอยากเป็นเจ้าของ และความรู้สึกว่าตนมีความสำคัญแล้วหาทางช่วยเหลือหรือจัดการให้ดีขึ้น

3. จัดให้มีการอบรม ผักผ่อน และแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ ตามควรแก่โอกาส

สมพงษ์ เกษมสิน (2526, หน้า 307-308) ได้กล่าวว่า วิธีการจูงใจให้บุคคลปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น อาจมีแนวทางหรือกลวิธีหลายอย่างด้วยกัน สุดแต่ผู้บริหารหรือหัวหน้างานจะเลือกสรรใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของบุคคล ลักษณะของงาน และบรรยากาศแห่งการปฏิบัติงานนั้น ๆ การจูงใจอาจจำแนกออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภทดังนี้

1. การจูงใจแบบปฏิฐาน (positive motivation) เป็นการใช้ไม้นวม กล่าวคือ การจูงใจให้

บุคคลหรือผู้ร่วมงาน โดยวิธีการให้รางวัลเมื่อปฏิบัติงานดีเด่น ยกย่องชมเชยหรือให้เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งตามความเหมาะสม

2. การจูงใจแบบนิเสธ (negative motivation) เป็นการใช้ไม้แข็ง ซึ่งเป็นการจูงใจบุคคลหรือผู้ร่วมงาน โดยวิธีข่มขู่ บังคับ ลงโทษ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นปฏิบัติตามโดยอาศัยความเกรงกลัวเป็นพื้นฐาน เช่น การลงโทษทางวินัย ตัดเงินเดือน โยกย้าย เป็นต้น

สมพงษ์ นิระเสน (2531, หน้า 64) ได้กล่าวว่า การกระตุ้นและส่งเสริมให้ปฏิบัติงานนั้นมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริหารเป็นอย่างมาก ผู้บริหารต้องรู้จักจูงใจที่ถูกต้อง เหมาะสมกับประเภทของงาน ผู้ปฏิบัติงาน และสภาพแวดล้อม การให้รางวัล การยกย่องชมเชย จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีกำลังใจ ตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ จริงจังและจริงจัง งาน โครงการอาหารกลางวันก็จะมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่วางไว้

การจูงใจในการปฏิบัติงานโครงการอาหารกลางวันนั้นก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมาก เนื่องจากการจูงใจเป็นการ โน้มน้าวและเสริมแรงให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน เพื่อร่วมกันดำเนินงาน และร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (กิตติมา ปรีดีดิลก, 2529, หน้า 155) ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีการวางแผน เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานบริการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งแบ่งออกตามภาระหน้าที่ในการทำงานได้เป็น 2 ประเภท คือบุคลากรหลัก และบุคลากรสนับสนุน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2539, หน้า 184)

3.1 บุคลากรหลักในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน คือ บุคคลที่ทำหน้าที่บริหารหรือปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการอาหารกลางวันแก่นักเรียนโดยตรง ได้แก่ คณะกรรมการอาหารกลางวัน หัวหน้าโครงการอาหารกลางวัน และเจ้าหน้าที่โครงการอาหารกลางวัน

3.2 บุคคลสนับสนุนคือ บุคคลที่มีได้ทำหน้าที่บริหารหรือปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการอาหารกลางวันแก่นักเรียนโดยตรง แต่ให้การส่งเสริม สนับสนุนในด้านความคิด คำสั่งสติปัญญา คำสั่งทรัพย์สิน การให้ความร่วมมือ หรือการให้ความช่วยเหลือเป็นครั้งคราว อาจจะเป็นบุคคลในโรงเรียน และบุคคลนอกโรงเรียน

การจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการให้บริการอาหารกลางวัน อาทิเช่น การปฏิบัติงานตามแผนงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีการประสานงานกันอย่างสอดคล้องกัน บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริการอาหารกลางวันได้ ทำงานตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถ เป็นการใช้คนได้ถูกต้องเหมาะสมกับงาน ช่วยให้การสั่งการ วินิจฉัย และการตัดสินใจของหัวหน้างานและผู้ปฏิบัติงานทำได้อย่างรวดเร็ว ทำให้การขยายงานและปรับปรุงงานสามารถทำได้โดยไม่มียาก เพราะบุคคลทำงานเต็มที่ตามที่ สนใจ และถนัด

ดังนั้นการพัฒนาบุคลากรในโครงการอาหารกลางวัน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

4. การประสานงานโครงการอาหารกลางวัน การประสานงาน หมายถึง การจัดให้ผู้แทนของหน่วยงานย่อยทุกหน่วยงานพบปะปรึกษาหารือกัน เพื่อให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือทราบเรื่องการปฏิบัติงานของผู้อื่น และเพื่อให้งานสัมพันธ์กัน ไม่ขัดแย้งกัน โดยยึดเป้าหมายขององค์กรเป็นหลัก (กิติมา ปรีดีดิลก, 2529, หน้า 47) สุภรณ์ ศรีพหล (2524, หน้า 142) ได้กล่าวถึงเงื่อนไข 4 ประการ ที่จะทำให้การประสานงานประสบผลสำเร็จคือ เงื่อนไขของวัฒนธรรม การที่บุคคลทำงานร่วมกันย่อมมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การพบกันเพื่อกิจกรรมทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว หรือครอบครัว และกิจกรรมการจัดการ ได้แก่ กิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินงาน ซึ่งได้แก่ การตัดสินใจ และการติดต่อสื่อสาร และลำดับขั้นของการบังคับบัญชา คือ ลักษณะขององค์กรจะต้องมีสายและลำดับขั้นการบังคับบัญชา การที่จะรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบหรือการประชุมร่วมกัน ทำให้เกิดการประสานงานขึ้น

การประสานงาน โครงการถือว่า เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการรวมพลังกลุ่ม การทำงานที่ประสานสัมพันธ์และทำงานสอดคล้องกัน จนการให้บริการอาหารกลางวันนั้นบรรลุเป้าหมาย ใน 3 ประการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539, หน้า 159)

1. ก่อให้เกิดการรวมพลังกลุ่ม การให้บริการอาหารกลางวันต้องอาศัยกลุ่มบุคคลที่มาร่วมทำงาน มีทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ สายปฏิบัติการสอน ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และผู้นำในชุมชน เพื่อให้การให้บริการอาหารกลางวันของโรงเรียนประสบผลสำเร็จมากที่สุด

2. ก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์กัน เป็นการทำงานที่มีลักษณะกลมกลืน และกลมเกลียวกันในระหว่างบุคคล รูปแบบการประสานงานอาจจะเป็นระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับหน่วยงาน

3. การประสานงานอาหารกลางวัน ทำให้การทำงานสอดคล้องกัน เป็นการทำงานที่มีความต่อเนื่อง หรือเชื่อมต่อกัน

ขอบข่ายของการประสานงานอาหารกลางวัน มุ่งหมายที่จะประสานงานกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน กล่าวโดยสรุปคือ การประสานงานกับกลุ่มบุคคล ที่สนับสนุนการให้บริการ กลุ่มหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ในโรงเรียน หรือสถานศึกษา กลุ่มครูอาจารย์ในสายสนับสนุนการสอน กลุ่มผู้สอน กลุ่มหัวหน้าโครงการต่าง ๆ และรวมถึงบุคคลที่อยู่ภายในสถานศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องใช้เทคนิคในการประสานงานที่ดี จึงจะก่อให้เกิดความสำเร็จในการประสานงาน ดังที่ กิติมา ปรีดีดิลก (2529, หน้า 43) ได้กล่าวว่า เทคนิคการประสานงานในองค์กรนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรดำเนินการดังนี้

1. จัดแผนผัง และกำหนดหน้าที่การงานไม่ให้มีความซ้ำซ้อนกัน

2. จัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี
3. จัดให้มีคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานด้านต่าง ๆ
4. จัดให้มีระบบบัญชีและงบประมาณเพื่อการควบคุมและตรวจสอบที่ดี
5. จัดให้มีการติดตามผล
6. ใช้เทคนิคการวางแผนแบบต่าง ๆ ที่สามารถกำหนดเวลาในการทำงานได้อย่างสอดคล้องกัน

คล้อยกัน

7. ใช้วิธีการติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งจะช่วยลดขั้นตอนในการทำงาน
8. ใช้เจ้าหน้าที่ติดต่อเฉพาะ โดยคนที่เหมาะสมสามารถปรับตัวเข้ากับคนทุกคน
9. จัดให้มีการพบปะสังสรรค์กันบ้างตามโอกาสต่าง ๆ
10. จัดให้มีการฝึกอบรมในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างมาตรฐานให้ทัดเทียมกัน จะช่วยให้การประสานงานเป็นไปอย่างเรียบร้อย
11. จัดให้มีการมอบอำนาจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ร่วมงาน นอกจากจะเป็นการกระจายอำนาจ ยังเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจอันดี เกิดความสามัคคี อันเป็นประโยชน์ต่อการประสานงานอีกด้วย
12. จัดให้มีการบำรุงขวัญ การมีขวัญดีจะก่อให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ย่อมก่อให้เกิดการประสานงานที่ดี

สรุปได้ว่า การประสานงาน โครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนประถมศึกษานั้น ควรจะต้องครอบคลุมถึง การประสานงานภายในองค์กร และการประสานงานภายนอกองค์กร จึงจะก่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนได้

5. การประเมินผลงานโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งโดยทั่วไปการประเมินผลงานนั้นมีอยู่ 2 ลักษณะดังนี้

5.1 การประเมินผลความก้าวหน้าหรือการประเมินผลเป็นระยะ เป็นการประเมินผลขณะที่โรงเรียนกำลังดำเนินการให้บริการอาหารกลางวันอยู่ การประเมินผลชนิดนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ เพื่อการปรับปรุงและตรวจสอบข้อมูลเป็นระยะ ๆ ซึ่งจะช่วยวินิจฉัยว่าการให้บริการอาหารกลางวันที่ได้ดำเนินการอยู่มีจุดเด่น จุดด้อย หรือข้อบกพร่องอย่างไร จะช่วยให้ผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน แก้ไข ปรับปรุงการให้บริการให้ดีขึ้น

5.2 การประเมินผลสรุปหรือการประเมินผลรวม เป็นการประเมินผลที่เกิดจากโครงการทั้งหมด กระทำเมื่อโครงการนั้นสิ้นสุดลงแล้ว จุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ เพื่อใช้ผลสรุปนั้นตัดสินใจว่าบริการที่ได้จัดให้กับนักเรียนนั้น ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ประโยชน์ของการประเมินผลงานอาหารกลางวัน ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านการ

บริหารงาน โครงการอาหารกลางวันดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, 2539, หน้า 245)

1. ด้านการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน จะก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการบริหารงานบุคลากรในการวางแผนกำลังคน การสรรหาและเลือกสรร และการพัฒนาผู้ปฏิบัติงาน การบริหารเงิน หรืองบประมาณ การบริหารวัสดุ อุปกรณ์ การจัดการหรือเทคนิคในการบริหาร
2. ด้านการให้บริการอาหารกลางวันนั้น จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยตรวจสอบถึงความบกพร่องของการทำงาน การเข้าช้อน หรือการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ ช่วยในการปรับปรุงการดำเนินงานบริการอาหารกลางวัน ช่วยในการวางแผนงานอาหารกลางวัน เป็นต้น

การประเมินผลงาน โครงการอาหารกลางวันของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2530, หน้า 195) นั้นควรจะครอบคลุมในกระบวนการดังต่อไปนี้

1. การประเมินผลแผนงาน โครงการอาหารกลางวัน เป็นการสรุปผลและคุณภาพของการจัดบริการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้จัดทำขึ้นทั้งหมดว่า บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้มากน้อยเพียงใด เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงคุณภาพของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน ซึ่งอาจจัดตั้งคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวันเพื่อติดตามอย่างต่อเนื่อง ทุกงานทุกโครงการ มีการวางแผนการติดตามผลแผนงานบริการอาหารกลางวัน และมีการเสนอผลงานนั้นอย่างเป็นรูปธรรม ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการติดตามผลแผนงาน ส่วนวิธีการที่ใช้ในการประเมินผลแผนงานอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การสังเกต หรือการประชุมเพื่อหาข้อมูล เป็นต้น
2. การประเมินผลการจัดหาทรัพยากรเพื่อการบริหารอาหารกลางวัน เป็นการสำรวจและหาข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านจัดหาทรัพยากรเพื่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ได้แก่ ด้านบุคลากรเพื่อการบริหารอาหารกลางวัน ด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี และการจัดรูปร่างเพื่อการบริหารอาหารกลางวันของโรงเรียน รวมถึงการเร่งรัดการดำเนินงานด้านทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้ดีขึ้น
3. การประเมินผลการจูงใจให้ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาอย่างมาก เนื่องจากความสำเร็จของการดำเนินงานอาหารกลางวันนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลัก ๆ ที่จำเป็นหลายอย่างด้วยกัน ปัจจัยด้านบุคลากรนับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุด หากพวกเขาได้ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ และทุ่มเทในการทำงานแล้ว ความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนก็สามารถเกิดขึ้นได้ไม่ยาก ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงควรมีการประเมินผลการจูงใจให้ปฏิบัติงานของบุคลากรในโครงการอาหารกลางวันอย่างต่อเนื่องในกระบวนการที่เกี่ยวข้อง เช่น การกำหนดรูปร่าง การเสริมสร้างขวัญ

กำลังใจในการทำงาน หรือการเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงาน เป็นต้น

4. การประเมินผลการประสานงานเพื่อโครงการอาหารกลางวัน เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความร่วมมือ ร่วมใจ และสนับสนุนการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด การประสานงานเพื่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร หรือไม่ การใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ในการประสานงานประสบความสำเร็จหรือมีอุปสรรคเพียงใด การประสานงานนี้ควรมีการประสานงานทั้งในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา

5. การประเมินผลกิจกรรมการให้บริการอาหารกลางวันของโรงเรียน เป็นการตรวจสอบผลการให้บริการอาหารกลางวันแก่นักเรียน หรือบุคลากรในโรงเรียนว่า ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีความพึงพอใจในการให้บริการหรือไม่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณา ปรับปรุง หรือแก้ไขการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันให้เป็นที่พึงพอใจแก่บุคลากรหรือนักเรียนสูงสุด

สรุปได้ว่า การประเมินผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน หมายถึง การตรวจสอบถึงสภาพความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ปัญหา และอุปสรรคที่ทำให้การดำเนินงานจัดบริการอาหารกลางวันแก่นักเรียนไม่ประสบความสำเร็จ โดยครอบคลุมถึงประเด็นในการวางแผนงาน การจัดหาทรัพยากร การจูงใจให้ปฏิบัติงาน การประสานงาน และการประเมินผลซึ่งจะทำให้ทราบสภาพปัจจุบันปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาแก้ไขต่อไปในอนาคต

กล่าวสรุปได้ว่า การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาจะประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในหลายประการด้วยกัน กระบวนการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาโดยตรง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวควรประกอบไปด้วย การวางแผนงาน การจัดหาทรัพยากร การจูงใจให้ปฏิบัติงาน การประสานงาน และการประเมินผลงาน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เป็นตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้

ปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

การจัดโครงการอาหารกลางวันได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 โดยคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้กำหนดโครงการดังกล่าวไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) เป็นต้นมา ซึ่งโครงการอาหารกลางวันก็ได้ดำเนินการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ในระหว่างการดำเนินงานมานั้นทำให้ทราบว่ามีความปัญหาในหลายประเด็นด้วยกันที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ซึ่งปัญหาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ

(2537, หน้า 2-4) ได้สรุปเป็นประเด็นสำคัญดังนี้

1. ด้านลักษณะเงินทุน โรงเรียนส่วนใหญ่ต้องการงบประมาณเพิ่มเติมในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินงานขาดทุนและขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนที่จะใช้จ่ายประจำวัน ราคาสินค้าในตลาดไม่คงที่ สินค้าบางอย่างราคาสูงมาก จนไม่สามารถจัดซื้อเพื่อประกอบอาหารกลางวัน นอกจากนั้นการทำบัญชีรับจ่ายเงินยุ่งยากมาก

2. ด้านวัสดุอุปกรณ์ ภาชนะและโรงอาหาร โรงเรียนส่วนใหญ่มีวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาหาร แต่ขาดโต๊ะและเก้าอี้ สำหรับนั่งรับประทานอาหาร ไม่มีที่เก็บล้างทำความสะอาดภาชนะ ไม่มีที่เก็บวัสดุอุปกรณ์ และโรงเรียนขนาดเล็กขาดโรงอาหาร เป็นต้น

3. ด้านบุคลากร โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านอาหารและโภชนาการ นอกจากนี้จำนวนครูในโรงเรียนมีน้อย และครูมีชั่วโมงสอนเต็มที่ และโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนบุคลากรที่รับผิดชอบในด้านจัดซื้ออาหารสดอาหารแห้ง และด้านการจัดทำและจำหน่ายอาหารและ โรงเรียนส่วนมากตั้งอยู่ไกลตลาด หรือแหล่งที่จะซื้ออาหารสดอาหารแห้ง ทำให้สิ้นเปลืองเวลาที่ต้องใช้ไปในการจัดซื้ออาหาร

4. ด้านการบูรณาการ การจัดการเรียนการสอน เพื่ออาหารกลางวัน โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถบูรณาการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวันในขั้นตอนเกี่ยวกับการถนอมอาหาร การเตรียมผลผลิต การรับประทานอาหาร และการจัดการ ตามลำดับ

5. ด้านผู้ปกครองและชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนส่วนใหญ่ขาดความรู้และยากจน ไม่มีเงินมาให้ลูกหลานซื้ออาหาร ความร่วมมือของผู้ปกครอง และชุมชนมีปัญหาอยู่บ้าง และขาดการประสานงานระหว่างบ้านและโรงเรียน

6. ด้านนักเรียน สภาพของนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวันและขาดสารอาหารยังคงมีอยู่ในโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนที่กั้นดงและห่างไกล จำนวนนักเรียนที่ขาดแคลน สาเหตุเนื่องมาจากมีเด็กขาดแคลนจำนวนมาก นักเรียนที่ยากจนขาดสารอาหาร สาเหตุเนื่องมาจากเด็กรับประทานอาหารเช้าวันไม่ครบ 5 หมู่ และเด็กไม่ได้รับประทานอาหารกลางวันเพียงพอและถูกสุขลักษณะอนามัย

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

สถานการณ์ในการดำรงตำแหน่ง ในการศึกษาปัญหาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสถานการณ์ในการดำรงตำแหน่งออกเป็น ผู้บริหาร โรงเรียน และหัวหน้างานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน ซึ่งบุคคลทั้งสองกลุ่มนี้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับ

การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 เนื่องจากเป็นผู้ที่จะต้องรับผิดชอบในการบริหารงานทั้งในส่วนของการวางแผนงาน การจัดหาทรัพยากร การจูงใจให้ปฏิบัติงาน การประสานงาน และการประเมินผลงานแต่อย่างไรก็ตามบุคคลที่มีสถานภาพเกี่ยวกับการบริหารงานอาหารกลางวันต่างกัน อาจจะมีแนวทางวิธีการ ขั้นตอน กระบวนการ หรือความคิดเห็นต่อการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันต่างกันสำหรับตัวแปรเกี่ยวกับสถานภาพในการดำรงตำแหน่งนี้ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผลการวิจัยของจันทร์ สโมสรรงค์ (2530) ที่ได้ศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิลาวัลย์ เฟิงพานิช (2539) ที่ได้ศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครู หัวหน้างานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขนาดของโรงเรียน ขนาดของโรงเรียนเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องหรือเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อการบริหารงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานอาหารกลางวันของโรงเรียน เพราะขนาดของโรงเรียนเป็นตัวกำหนดจำนวนนักเรียน และบุคลากร ซึ่งจะทำให้โครงสร้างและปริมาณงานของโรงเรียนต่างกัน โรงเรียนขนาดใหญ่มีโครงสร้างซับซ้อนมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางมีโครงสร้างซับซ้อนมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ขณะเดียวกันโรงเรียนขนาดใหญ่ก็มีปริมาณงานที่มากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางก็มีปริมาณงานที่มากกว่าโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก ซึ่งโครงสร้างและปริมาณงานที่ต่างกันนี้จะทำให้โรงเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้แตกต่างกันไปด้วย รวมทั้งก่อให้เกิดผลของการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันที่แตกต่างกันนอกจากนั้น โรงเรียนยังถูกกำหนดขึ้นตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่น จึงทำให้โรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในเขตการศึกษา 12 มีปัญหาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนแตกต่างกันไปด้วย ดังผลการวิจัยของ รังนา รัตนวารี (2541) ที่ได้ศึกษาปัญหาของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนเทศบาล ตามทัศนะของคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กาญจนา วิโนทพรรษ์ (2539) ที่ได้ศึกษาพบว่า ขนาดของโรงเรียนเป็นตัวแปรปัจจัยหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 12 มีผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัครเดช ยมภักดี (2537)

ที่ได้ศึกษาการจัดโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีปัญหาการจัด โครงการอาหารกลางวัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จังหวัดที่ตั้งของโรงเรียน สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับจังหวัด ที่ตั้งของโรงเรียนประถมศึกษา ตามจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง ปราจีนบุรี นครนายก จันทบุรี สระแก้ว และตราด เป็นตัวแปรตัวหนึ่ง เนื่องจากโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดต่างกัน ย่อมจะมีสภาพพื้นฐานและลักษณะ แตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน ทำให้การบริหารงานของโรงเรียนในภารกิจ บทบาท หน้าที่ และความ รับผิดชอบของโรงเรียนก็มีลักษณะแตกต่างกันไปด้วย การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันก็ได้รับผลกระทบจากสภาพพื้นฐานและลักษณะที่แตกต่างกันนี้ด้วย ดังผลการวิจัยของ กาญจนา วิโนทพรรษ์ (2539) ได้ทำการศึกษาพบว่า โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด เขตการศึกษา 12 ที่อยู่ในเขตที่ตั้งต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงานและผลการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการวิจัยของ รังนา รัตนะวาริ (2541) ที่ได้ศึกษาพบว่า โรงเรียนที่อยู่ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และนอกเขตพัฒนา พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก มีปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน โดย ภาพรวมและด้านงบประมาณและการเงิน อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการ ดำเนินการ และรูปแบบในการดำเนินงานโครงการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยัง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จันทรา โสมรังสรรค์ (2530) ที่ได้ศึกษาพบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนและ ครูที่อยู่ใน โรงเรียนซึ่งมีที่ตั้งต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัด โครงการอาหารกลางวันใน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขต การศึกษา 12 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิลาวลัย เพ็งพานิช (2539) ที่ได้ศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ตั้งอยู่ ในเขตเจริญและยังไม่เจริญ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการ อาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

เพ็ญศรี ลักษณะงาม (2527) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ประถมศึกษา ที่มีต่อการจัดโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน ในเขตการศึกษา 9 ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีโรงอาหาร ไม่มีโรงครัว และที่นั่งรับประทานอาหาร ไม่เพียงพอกับ

จำนวนนักเรียน รูปแบบของการจัดอาหารกลางวันส่วนใหญ่จัดอาหารจานเดียว ในโรงเรียนขนาดเล็ก จัดทำอาหาร โดยครูและนักเรียนเปลี่ยนกันรับผิดชอบ ความร่วมมือของผู้ปกครองอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาในการดำเนินงานเรียงตามลำดับคือ ความล่าช้าของงบประมาณ ครูขาดความรู้และประสบการณ์ บุคลากรมีน้อยไม่เพียงพอ สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ เป็นต้น

บุญเลิศ เสนิย์วงศ์ ณ อรุณยา (2527) ได้ทำการวิจัยการจัดโครงการอาหารกลางวัน เขตการศึกษา 1 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีอุปกรณ์ เครื่องใช้และภาชนะใส่น้ำดื่มไม่เพียงพอ กับจำนวนนักเรียน ขาดสถานที่เก็บอาหารสดและอาหารแห้ง โรงเรียนส่วนใหญ่มีเนื้อที่ทางการเกษตร แต่ไม่ได้ใช้เนื้อที่ให้เป็นที่ประโยชน์อย่างเต็มที่ ส่วนปัญหาในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน พบว่า โรงเรียนมีปัญหาปานกลางในเรื่องสถานที่ งบประมาณ ระยะเวลา และด้านอื่นๆ เช่น การเกษตร ส่วนนอกนั้นเป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย

ฤาเดช เกิดวิชัย (2531) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการจัดโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดอาหารกลางวัน รูปแบบตามโครงการรณรงค์ขจัดความอดอยากของนักเรียนยากจนในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี มีวิธีการดำเนินการ โดยให้กลุ่มแม่บ้านที่จัดตั้งขึ้น หมุนเวียนกันจัดทำอาหารให้นักเรียนรับประทานฟรีกันทุกคนและทุกวัน รูปแบบการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ที่โรงเรียนนำมาประยุกต์ใช้ใน โรงเรียนมีหลายรูปแบบ ตามความพร้อมของโรงเรียนและชุมชน นับตั้งแต่จัดทำอาหารให้นักเรียนรับประทานฟรีกันทุกคนทุกวัน ทำขายบางส่วนพร้อมทั้งให้รับประทานฟรีบางส่วน ให้นักเรียนนำมารับประทานเอง ทำขายเองบางส่วน พร้อมทั้งให้รับประทานฟรีบางส่วน ไปจนถึงทำเพื่อขายทั้งหมดปัญหาการจัดโครงการอาหารกลางวัน ด้านบุคลากร มีปัญหาขาดการสนับสนุนจากแม่บ้าน ขาดการเอาใจใส่ดูแลจากผู้บังคับบัญชาและการเอาใจจริงเอาใจจากผู้ปฏิบัติด้านสถานที่ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อยขาดโรงอาหาร โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมาก ขาดโต๊ะสำหรับนั่งรับประทานอาหารและโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดที่ทำการเกษตร ด้านงบประมาณและการเงิน มีปัญหาขาดเงินหมุนเวียนในการซื้อวัตถุดิบประกอบอาหารประจำวัน และขาดเงินทุนที่จะซื้อวัสดุ เครื่องใช้ต่าง ๆ ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบอาหารและอุปกรณ์ใส่อาหารให้นักเรียน นักเรียนไม่สามารถร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวันได้ครบถ้วนทุกขั้นตอน ด้านอื่น ๆ มีปัญหาผลิตผลการเกษตรที่โรงเรียนผลิตได้ไม่เพียงพอที่จะสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน

สมบูรณ์ แก้วมาก (2533) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ระดับปัญหาการบริหารงาน โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง โดยรวมและรายชั้นตอนอยู่ในระดับปานกลาง
2. ระดับปัญหาการบริหารงาน โครงการอาหารกลางวันของผู้บริหาร โรงเรียน ตามทัศนะผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. ระดับปัญหาการบริหารงาน โครงการอาหารกลางวันของผู้บริหาร โรงเรียน ตามทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกัน และวิถีชีวิตต่างกัน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
4. ระดับปัญหาการบริหารงาน โครงการอาหารกลางวันของผู้บริหาร โรงเรียนตามทัศนะของครูอาจารย์ที่รับผิดชอบเป็นหัวหน้าโครงการอาหารกลางวัน ตามขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานต่างกัน และที่มีวิถีชีวิตต่างกัน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
5. ระดับปัญหาการบริหารงาน โครงการอาหารกลางวันของผู้บริหาร โรงเรียน ตามทัศนะของครูอาจารย์ตามขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วีระชัย ศรีเมือง (2533) ได้ประเมินผลโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีนโยบายเน้นให้นักเรียนรับประทานอาหารเช้าที่มีคุณค่า และเด็กยากจนได้รับประทานอาหารกลางวันทุกคน มีการบูรณาการการเรียนการสอน โดยชี้แจงขั้นตอนต่าง ๆ ให้คณะครูทราบและนิเทศภายใน ส่วนรูปแบบจะเป็นการนำอาหารมาจากบ้านและโรงเรียนทำอาหารให้รับประทานฟรี การเตรียมผลผลิตทางการเกษตรการเก็บล้าง และการจัดการนั้น ให้หมุนเวียนกันดำเนินการระหว่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 แต่สุขนิสัยเด็กยังปฏิบัติไม่เหมาะสม ที่สำคัญคือ การเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชนมีน้อยมาก เพราะเวลาบุคลากร ไม่มีเวลา และขาดงบประมาณในการประเมินผล ทำเพียงสิ้นสุดโครงการปลายปีเท่านั้นเพื่อสรุปโครงการประจำปี

อัครเดช ชมภักดี (2537) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และจากกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กใช้อาคารอเนกประสงค์ในการประกอบอาหาร ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางใช้โรงอาหาร โรงเรียนส่วนใหญ่มีคณะกรรมการในการดำเนินงาน รูปแบบอาหารกลางวันที่จัดบริการแก่นักเรียนส่วนใหญ่เป็นอาหารจานเดียว โดยจัดบริการให้นักเรียน

ทุกวันที่เปิดเรียน ยกเว้น โรงเรียนที่มีขนาดเล็กจัดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง บริการอาหารเสริม ได้แก่ นมสด จัดบริการสัปดาห์ละ 1 วัน ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศโครงการอาหารกลางวันได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ส่วนปัญหาในการดำเนินงาน พบว่า การจัดบริการอาหารกลางวันประสบกับปัญหาการขาดทุน ขาดแคลนโต๊ะ เก้าอี้ ในสถานที่รับประทานอาหาร และภาระในการบริการอาหารมีไม่เพียงพอ ครูส่วนใหญ่มีชั่วโมงสอนมากจนไม่มีเวลามาร่วมช่วยกันทำงานด้านการบริการอาหาร การตอบสนองของผู้ปกครองนักเรียนในการปรับปรุง และช่วยเหลือภาวะโภชนาการของนักเรียนมีน้อยและกระบวนการ เครื่องมือ เกณฑ์ในการประเมินผลไม่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน

กาญจนา วิโนทพรรษ์ (2539) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยพบว่า มีผลการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันอยู่ในระดับดี เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง แต่โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดี โรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเขตการศึกษา 12 โดยภาพรวมมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดี คือจังหวัดจันทบุรี ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก และสระแก้ว ส่วนจังหวัดระยอง มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 12 ตามขนาดของโรงเรียน พื้นที่ตั้งของโรงเรียน และประสิทธิภาพการทำงาน พบว่า มีผลการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ระดับการใช้ปัจจัยในการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนระดับการใช้ปัจจัยในการดำเนินงานของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเขตการศึกษา 12 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ปัจจัยด้านการวางแผน ด้านงบประมาณ และการเงินด้านอาคารสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินงาน ด้านแหล่งน้ำดื่มและน้ำใช้ในโรงเรียน และด้านการบริการอาหารกลางวันให้แก่ นักเรียน ส่วนปัจจัยด้านการให้และขอความช่วยเหลือจากชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบระดับของปัจจัยในการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 12 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนระดับการใช้ปัจจัยของโรงเรียนประถมศึกษา ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเขตการศึกษา 12 พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การใช้ปัจจัยในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนขนาดเล็ก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการ

ดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันอยู่ในระดับสูง

รัจนา รัตนวารี (2541) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของ โรงเรียนเทศบาล ตามทัศนะของคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวัน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของ โรงเรียนเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ และด้านงบประมาณและการเงิน ส่วนด้านรูปแบบในการดำเนินโครงการอาหารกลางวันอยู่ในระดับน้อย เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนเทศบาล จำแนกตามสถานที่ตั้ง พบว่า โรงเรียนเทศบาลในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือกับนอกเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือ มีปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โดยภาพรวมและด้านงบประมาณ และการเงิน อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ และรูปแบบในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านการนิเทศและประเมินผลโครงการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนโรงเรียนเทศบาลที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โดยภาพรวมและทุกรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยต่างประเทศ

เคล (Kele, 1981) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ของนโยบายโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนกับภาวะโภชนาการของนักเรียนใน โรงเรียน เขตการศึกษา 2 แห่งรัฐฟลอริดา โดยที่ศึกษาจากโรงเรียนที่จัดบริการอาหารกลางวันให้กับนักเรียนทั้งหมด โรงเรียนที่มีบริการอาหารกลางวันกับร้านค้ามาขายด้วย และโรงเรียนที่อนุญาตให้นักเรียนออกไปรับประทานอาหารนอกโรงเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนอาสาสมัคร 363 คน ซึ่งอายุระหว่าง 12-16 ปี ในโรงเรียนชานเมืองและชนบท โดยควบคุมตัวอย่างให้มีสภาพทางเศรษฐกิจ อายุ เชื้อชาติ ใกล้เคียงกับภาวะโภชนาการที่ต้องการศึกษา ใช้เกณฑ์ที่เป็นข้อเสนอแนะโครงการอาหารกลางวันของรัฐบาลกลาง และมีการตรวจวิเคราะห์ผลทางชีวเคมีของวิตามินเอ วิตามินบี และเหล็กในเลือด ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความแตกต่างทางภาวะโภชนาการของนักเรียนชนบทกับนักเรียนชานเมือง นักเรียนชายมีภาวะโภชนาการสูงกว่านักเรียนหญิงนอกจากนั้นความแตกต่างระหว่างวิตามินเอ วิตามินซี และเหล็ก พบว่า นักเรียนในโรงเรียนที่จัดอาหารกลางวันให้มีความแตกต่างจากนักเรียนในโรงเรียนที่ไม่ได้จัดอาหารกลางวัน และนักเรียนที่รับประทานอาหารกลางวันที่โรงเรียนจัดมีความแตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับประทานอาหารนอกโรงเรียน

ลัตทูกา (Luttuca, 1981) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลของการดำเนินชีวิตที่มีต่อการมีส่วนร่วมในโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน จุดประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของการ

ดำเนินชีวิตระหว่างนักเรียน ซึ่งรับประทานอาหารกลางวันในโรงเรียนกับนักเรียนที่ไม่ได้รับ รับประทานอาหารกลางวันในโรงเรียน โดยศึกษาจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 206 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่รับประทานอาหารกลางวันในโรงเรียนกับกลุ่มที่ไม่ได้ รับประทานอาหารกลางวันในโรงเรียนและใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตเป็น 7 หมวด ใหญ่ ๆ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ไม่ได้รับประทานอาหารในโรงเรียนมีแนวโน้มว่าเป็นผู้ที่ชอบ มีกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในครอบครัวที่แม่ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน ส่วนนักเรียนที่รับประทาน อาหารของโรงเรียน พบว่า เป็นเด็กที่รับประทานอาหารเช้า รับประทานอาหารกับครอบครัวเพียง วันละ 2 มื้อ และเป็นเด็กที่กลับไปบ้านไม่มีอาหารรับประทาน

บอร์กแมน และกันเตอร์ (Borgman & Gunter, 1984) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารงาน โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยเน้นศึกษาเฉพาะ คุณภาพของบุคลากรที่มีต่อประสิทธิผลในการบริหารโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน และ พัฒนารูปแบบของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องของการเตรียมอาหาร สถานที่ในการ ประกอบอาหาร โรงเรียนขนาดต่าง ๆ ในตำบล วางระเบียบการปฏิบัติเกี่ยวกับโครงการอาหาร กลางวันให้ง่ายและคล้ายคลึงกันผู้รับผิดชอบโครงการคือ โภชนากรขึ้นตรงต่ออาจารย์ใหญ่หรือ ผู้อำนวยการโรงเรียน ถ้าไม่พิจารณาถึงขนาดโรงเรียนแล้ว นโยบายการจัดอาหารกลางวันใน โรงเรียนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน และให้ข้อเสนอแนะว่าโรงเรียนทุกขนาดควรจ้างโภชนากรเป็น ผู้จัดดำเนินงานให้บริการอาหารกลางวัน และผู้ประกอบการอาหารควรได้รับประกาศนียบัตรด้าน อาหารและโภชนาการ โดยเฉพาะ

จากงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งงานวิจัยในประเทศ และต่างประเทศ สรุปได้ว่า การดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษานั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่สำคัญหลาย ประการด้วยกัน จึงจะทำให้โครงการสำเร็จ ได้แก่ ปัจจัยด้านการวางแผนงาน การสนับสนุน งบประมาณในการดำเนินงาน การช่วยเหลือ และการติดตามผล ประเมินผล เพื่อการปรับปรุง และ พัฒนาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน ด้วยเหตุผลนี้ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงสนใจที่จะศึกษา ในประเด็นปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 ครั้งนี้